

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Şahin SADIQOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Ədalət MURADOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Vahid NOVRUZOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Nazim İMANOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Süleyman QASIMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Tahir BUDAQOV

tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Azər ƏMİRASLANOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mehman TAĞIYEV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Saleh MÖVLAMOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, məsul katib

Aleksey PONOMARENKO

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Rusiya Federasiyası)

Roumen VESSELİNOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Amerika Birləşmiş Ştatları)

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları**

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Bibliografiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

CONTENT

page

ECONOMIC-STATISTICAL RESEARCHES

Rza Allahverdiyev, Saadat Rahimova

Analysis of mortality rates by cause..... 5

Aida Ibragimova, Zarifa Nagiyeva

Statistical analysis of the impact of foreign trade relations on the country's economy..... 14

Vusal Mammadzade

Preschool education in Azerbaijan..... 23

Ulviyya Amirova

Statistical analysis of the situation in the agrarian field in the Karabakh and East Zangezur economic regions before and after the conflict..... 30

Aghshin Aliyev

The influence of Azerbaijan's foreign trade liberalization on the geographical structure of exports..... 37

METHODOLOGY

Farid Babayev

Mechanisms of state regulation of food safety in Azerbaijan..... 41

Samira Mammadova

Allocation of resources in a market economy..... 52

Zulfiya Hajiyeva

The mechanism of interaction of subjects of education, research and production activities over the network..... 62

Rauf Salayev, Elmira Jafarli

Innovative financial technologies and their impact on corporate finance..... 67

Tahmina Balajayeva

Ways of increasing the competitiveness of processing industry enterprises in the context of a strategic road map..... 77

INDICATORS OF THE COUNTRY'S SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT FOR THE FIRST HALF OF 2024

Macroeconomic indicators..... 88

Gross Domestic Product manufacturing..... 90

Fixed capital allocations for the financial sources..... 90

The value of fixed capital allocations for the fields of economy..... 91

Structure of the retail trade circulation according to the products..... 92

Credit investment to the economy..... 92

Revenues of the state budget..... 92

Expenses of the state budget..... 93

Freight turnover in the transport sector, million ton-km..... 93

Passenger turnover in the transport sector, million passengers-km..... 94

Foreign trade indicators of Azerbaijan with the partner countries..... 94

All important types of exported products..... 95

All important types of imported products..... 96

Macroeconomic indicators..... 97

SƏBƏBLƏR ÜZRƏ ÖLÜM GÖSTƏRİCİLƏRİNİN TƏHLİLİ

Rza Allahverdiyev

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin

Əhali statistikasına şöbəsinin müdiri

AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: rza.allahverdiyev@stat.gov.az

Səadət Rəhimova

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi

Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin

Statistik innovasiyaların tətbiqi şöbəsinin rəis müavini

AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: saadat.rahimova@stat.gov.az

Açar sözlər: ölüm, ölüm səbəbləri, diferensiallaşdırılmış cədvəl, ölüm cədvəli, ölüm göstəriciləri, xəstəliklər, demoqrafik proses

Ключевые слова: смертность, причины смерти, дифференцированная таблица, таблица смертности, показатели смертности, болезни, демографический процесс

Keywords: mortality, causes of death, table of mortality, differentiated table, indicators of mortality, diseases, demographic process

Rza Allahverdiyev, Səadət Rəhimova
Səbəblər üzrə ölüm göstəricilərinin təhlili

Xülasə

Məqalədə demoqrafik proseslərin ayrılmaz hissəsi olan ölüm göstəricisi: səbəblər üzrə ölüm göstəriciləri geniş şəkildə tədqiq edilmişdir. Məqalədə göstəricilərə dair cədvəllər qurulmuş, müvafiq olaraq qrafiklər verilmişdir. Həmçinin insanların ölüm səbəblərinin onların yaşayış və iş şəraiti, səhiyyənin inkişaf səviyyəsi, sosial-iqtisadi inkişafın ümumi səviyyəsi, insanların özlərinin öz sağlamlıqlarına, həyata və ölümə münasibəti və nəhayət, insanların davranışı arasında sıx əlaqə ilə bağlı olmasından bəhs olunur.

Рза Аллахвердиев, Саадат Рагимова

Анализ смертности по причинам

Резюме

В статье широко изучена смертность, являющаяся неотъемлемой частью демографических процессов: смертность по причинам. В статье созданы таблицы показателей и приведены соответствующие графики. Отмечается также, что причины смерти людей связаны с тесной взаимосвязью между условиями их жизни и труда, уровнем развития здравоохранения, общим уровнем социально-экономического развития, отношением самих людей к своему здоровью, жизни и смерти и, наконец, поведением людей.

Rza Allahverdiyev, Saadat Rahimova

Analysis of mortality rates by cause

Summary

Mortality, which is an integral part of demographic processes, is extensively studied in the article: mortality by cause. In the article, tables of indicators have been created, and corresponding graphs have been given. It is also mentioned that the causes of people's death are related to the close relationship between their living and working conditions, the level of development of healthcare, the general level of socio-economic development, the attitude of people themselves to their health, life and death, and finally, people's behavior.

Ədəbiyyat

1. В.М. Медков Демография. Москва 2004 г.
2. Н.В.Зверева, В.В.Елизаров, И.Н.Веселкова. Основы демографии. Москва 2004
3. Л.Е.Дарский, М.С.Тольц. Демографические таблицы: Учебное пособие / Под редакцией М.Б. Денисенко. Москва 2013
4. Валентей Д.И. (ред.) Демографический энциклопедический словарь, 1985
5. Борисов В.А. Демография: Учебник для вузов. М., 2003
6. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin saytı: www.stat.gov.az
7. Studfile.net/preview/1445707/page:71

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 01.04.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 04.04.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

XARİCİ TİCARƏT ƏLAQƏLƏRİNİN ÖLKƏ İQTİSADİYYATINA TƏSİRİNİN STATİSTİK TƏHLİLİ

Aida İbrahimova

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Ticarət statistikasına şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: aida.ibrahimova@stat.gov.az*

Zərifə Nağıyeva

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzinin
Elmi araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin rəisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: zarifa.naghiyeva@stat.gov.az*

Açar sözlər: xarici iqtisadi fəaliyyət, ixrac, idxal, dinamika, ümumi daxili məhsul, statistik əlaqə

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, динамика, валовой внутренний продукт, статистическая связь

Keywords: foreign economic activity, export, import, dynamics, gross domestic product, statistical relationship

Aida İbrahimova, Zərifə Nağıyeva

Xarici ticarət əlaqələrinin ölkə iqtisadiyyatına təsirinin statistik təhlili

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi idxal-ixrac əməliyyatlarının ölkə iqtisadiyyatına təsirini müəyyən etmək və kəmiyyətcə qiymətləndirməkdir. Tədqiqatda 2009-2022-ci illər üzrə xarici ticarət dövriyyəsinə əks etdirən məlumatlardan istifadə edilmişdir. Mövcud statistik məlumatlar əsasında qrafik qurulmuş, korrelyasiya-reqressiya təhlili aparılmışdır. İdxal və ixracın ÜDM ilə əlaqəsi təhlil edilmiş və xarici ticarətin ölkənin iqtisadi inkişafına təsiri qiymətləndirilmişdir.

Аида Ибрагимова, Зарифа Нагиева

Статистический анализ влияния внешнеторговых связей на экономику страны

Резюме

Целью исследования является определение и количественная оценка влияния импортно-экспортных операций на экономику страны. В исследовании использовались данные, отражающие внешнеторговый оборот за 2009-2022 годы. На основании имеющихся статистических данных построен график, проведён корреляционно-регрессионный анализ. Проанализирована взаимосвязь между ВВП, импортом, экспортом и оценено влияние внешней торговли на экономическое развитие страны.

Aida Ibragimova, Zarifa Nagiyeva

Statistical analysis of the impact of foreign trade relations on the country's economy

Summary

The purpose of the study is to determine and quantify the impact of import-export operations on the country's economy. The study used data reflecting foreign trade turnover for 2009-2022. Based on the available statistical data, a graph was constructed, and a correlation-regression analysis

was carried out. The relationship between GDP, imports, exports was analyzed and the impact of foreign trade on the country's economic development was assessed.

Ədəbiyyat

1. И.Г. Мальганова. Мировая экономика и международные экономические отношения. Казань – 2014 г.
2. Д.С. Лебедев. Методическое обеспечение анализа внешнеторговых связей страны. Российский внешнеэкономический вестник 3 – 2014.
3. В.Л. Сомов, М.Н.Толмачев, А.П. Цыпин. Статистический анализ влияния внешней торговли на экономику региона. Вестник СГСЭУ. 2019. № 2 (76).
4. С.Н. Растворцева, Е.Э. Колчинская. Внешнеэкономическая деятельность как фактор развития Российских регионов. Научные Ведомости. Серия История. Политология. Экономика. Информатика. 2013. №22 (165). Выпуск 28/1.
5. В.Н.Сулицкий. Методы статистического анализа в управлении: Учеб. Пособие. - М. Дело, 2002. - 520 с.
6. <https://www.stat.gov.az/source/trade/>
7. https://www.stat.gov.az/source/system_nat_accounts/
8. <https://www.stat.gov.az/source/industry/>
9. <https://www.stat.gov.az/source/labour/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 03.04.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 08.04.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

AZƏRBAYCANDA MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİL

Vüsal Məmmədzadə
Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Sosial statistika şöbəsinin Təhsil, elm, innovasiya və mədəniyyət
statistikası sektorunun məsləhətçisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: vüsal.mammadzada@stat.gov.az

Açar sözlər: məktəbəqədər təhsil, məktəbəqədər təhsilin inkişafı, məktəbəqədər təhsil müəssisələri, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində təhsil alan uşaqlar

Ключевые слова: дошкольное образование, развитие дошкольного образования, дошкольные учреждения, дети, обучающиеся в дошкольных образовательных учреждениях

Keywords: preschool education, development of preschool education, children studying in preschool educational institutions

Vüsal Məmmədzadə **Azərbaycanda məktəbəqədər təhsil** **Xülasə**

Məqalədə müstəqillik dövründə Azərbaycanda məktəbəqədər təhsillə bağlı qəbul edilmiş dövlət proqramının, qanunların, qərarların, layihələrin məktəbəqədər təhsilin inkişafına təsirləri təhlil edilmiş və göstərilmişdir ki, məktəbəqədər təhsilin həyatdakı rolunun daim artması ölkədə milli və mənəvi dəyərlərə yiyələnən, müvafiq biliklərə malik uşaqların formalaşmasına stimül yaradır.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin fəaliyyəti ilə bağlı statistik məlumatlar məqalədə cədvəl və qrafiklərdə öz əksini tapmışdır.

Вюсал Мамедзаде **Дошкольное образование в Азербайджане** **Резюме**

В статье проанализировано влияние принятых государственных программ, законов, постановлений, проектов в сфере дошкольного образования в Азербайджане в период независимости на развитие дошкольного образования. Показано, что, постоянное повышение роли дошкольного образования в жизни детей придает стимул для их формирования и привития им национально-духовных ценностей и знаний.

В статье отражены статистические данные о деятельности дошкольных образовательных учреждений в таблицах и графиках.

Vusal Mammadzade **Preschool education in Azerbaijan** **Summary**

In the article, the state program, laws, resolutions, and projects related to preschool education in Azerbaijan during the independence period, as well as their effects on the development of education, have been thoroughly analyzed and demonstrated that the continuous increase in the role of preschool education in life contributes to the formation of children with national and moral values, and relevant knowledge.

Statistical information about the activities of preschool educational institutions has been reflected in tables and graphs in the article.

Ədəbiyyat

1. Reportyor.az saytı, “Dəcəllər məktəbi” haqqında məqalə
2. Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il dövlət büdcəsi haqqında “Azərbaycan Respublikasının Qanunu”, Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il dövlət büdcəsi haqqında “Azərbaycan Respublikasının Qanunu
3. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin “Azərbaycanda təhsil, elm və mədəniyyət” adlı statistik nəşri Bakı 2023
4. <https://www.stat.gov.az/>
5. <https://edu.gov.az/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 11.04.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.05.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

UOT: 338

DOI: 10.338.70/2413-6557-2024-11-2-30-36

QARABAĞ VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZUR İQTİSADI RAYONLARININ MÜNAQİŞƏDƏN ƏVVƏL VƏ SONRAKI DÖVRLƏRDƏ AQRAR SAHƏDƏ VƏZİYYƏTİNİN STATİSTİK TƏHLİLİ

Ülviyyə Əmirova

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin doktorantı

Az 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: ulviyya.amirova2020@gmail.com

Açar sözlər: kənd təsərrüfatı, bitkiçilik, heyvandarlıq, munaqişə, işğal, torpaq

Ключевые слова: сельское хозяйство, растениеводство, животноводство. конфликт, оккупация, земля

Key words: agriculture, crop production, livestock breeding. conflict, occupation, land

Ülviyyə Əmirova

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının munaqişədən əvvəl və sonrakı dövrlərdə aqrar sahədə vəziyyətinin statistik təhlili

Xülasə

Məqalədə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının munaqişədən əvvəl və sonrakı aqrar vəziyyətinin statistik təhlili təqdim olunur. Bu baxımdan iqtisadi və statistik məlumatların sistemativ şəkildə nəzərdən keçirilməsi silahlı munaqişələrin kənd təsərrüfatı sektoruna təsirini və regionda sonrakı baş verən dəyişiklikləri qiymətləndirməyə imkan verir. İlk olaraq Qarabağda və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunda munaqişədən əvvəl kənd təsərrüfatına təsir edən əsas amillərin icmalı verilir. Burada əsas diqqət kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına, infrastrukturun inkişafına və kənd təsərrüfatı torpaqlarının bərpasına yönəlib. Munaqişədən sonra regionda aqrar sahənin vəziyyəti araşdırılır. Silahlı qarşdurmanın kənd təsərrüfatında istehsalın azalması, infrastrukturun məhv edilməsi və torpaq ehtiyatlarına çıxış kimi mənfi nəticələri qiymətləndirilir. Yekun olaraq təhlillər əsasında munaqişədən sonra Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarındakı mövcud aqrar sahələrinin vəziyyətinə dair nəticələr çıxarılır. Bununla yanaşı, regionda iqtisadi artımın və sabitliyin təmin edilməsi üçün kənd təsərrüfatının davamlı inkişafının və investisiyaların cəlb edilməsinin zəruriliyi vurğulanır.

Ульвия Амирова

Статистический анализ ситуации в аграрной сфере

Карабахского и Восточно-Зангезурского экономических районов до и после конфликта

Резюме

В статье представлен статистический анализ аграрного положения Карабахского и Восточно-Зангезурского экономических районов до и после конфликта. В связи с этим, систематический обзор экономических и статистических данных позволяет оценить влияние вооруженных конфликтов на аграрный сектор и последующие изменения в регионе. В начале даётся обзор основных факторов, повлиявших на сельское хозяйство Карабахского и Восточно-Зангезурского экономических районов до конфликта. Здесь основной упор делается на производство сельскохозяйственной продукции, развитие инфраструктуры и восстановление сельскохозяйственных земель. Затем анализируется ситуация в аграрном секторе региона после конфликта. Оцениваются негативные последствия вооруженного конфликта, такие как снижение производства в сельском хозяйстве, разрушение инфраструктуры и ограничение доступа к земельным ресурсам. Наконец, на основе анализа сделаны выводы о состоянии сельскохозяйственных земель после конфликта. При этом подчеркивается необходимость устойчивого развития сельского хозяйства и привлечения инвестиций в целях обеспечения экономического роста и стабильности в регионе.

Ulviyya Amirova
Statistical analysis of the situation in the agrarian field
in the Karabakh and East Zangezur economic regions before and after the conflict
Summary

The article presents a statistical analysis of the agrarian situation in the Karabakh and East Zangezur economic regions before and after the conflict. In this regard, a systematic review of economic and statistical data allows us to assess the impact of armed conflicts on the agricultural sector and subsequent changes in the region. First, an overview is given of the main factors influencing agriculture in Karabakh and the East Zangezur economic region before the conflict. Here the main emphasis is on agricultural production, infrastructure development and restoration of agricultural land. After the conflict, the situation in the agricultural sector of the region is being clarified. The negative consequences of the armed conflict are assessed, such as a decrease in agricultural production, destruction of infrastructure and access to land resources. Finally, based on the analysis, conclusions are drawn about the state of existing agricultural areas in the Karabakh and East Zangezur economic regions after the conflict. It emphasizes the need for sustainable development of agriculture and attracting investment in order to ensure economic growth and stability in the region.

Ədəbiyyat:

1. Əliyev T. "Azərbaycanın işğaldan azad edilən ərazilərində sahibkarlığın inkişaf istiqamətləri". "İqtisadiyyat" qəzeti, 24.12.2020.
<https://economics.com.az/index.php/tebdirler/yenilikl-r/item/2030-azaerbaydzan-n-ishzhaldan-azad-edilaen-aerazilaerindae-sahibkarl-zhh-n-inkishaf-istizhamaetlaeri.html>
2. Əsədov Ə. Mırzəyev S., Əsədzadə Z. "Azərbaycan Respublikasının keyfiyyətli ərzaq təminatında işğaldan azad edilmiş ərazilərin potensial imkanları". "İqtisadi islahatlar" elmi-analitik jurnal № 3(4),2022
3. Fikrətzadə F., Hacıyeva S. "İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə kənd təsərrüfatı sahəsinin bərpası istiqamətləri və istehsal göstəricilərinin proqnozlaşdırılması", Kənd təsərrüfatının iqtisadiyyatı,2020, № 4 (34), s.32
4. Guliyeva G. "Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə sahibkarlıq mühiti". Azertac. 26.05.2023.
https://azertag.az/xeber/qarabag_ve_serqi_zengezurda_sahibkarliq_muhi-2633255
5. "İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış proqramı uğurla davam edir". 2023.
<https://adpuquba.edu.az/isgaldan-azad-edilmis-%C9%99razil%C9%99r%C9%99-boyuk-qayidisina-ugurla-davam-edir/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 06.03.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 11.03.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

AZƏRBAYCANIN XARİCİ TİCARƏTİNİN LIBERALLAŞDIRILMASININ İXRACIN COĞRAFI QURULUŞUNA TƏSİRİ

Aqşin Əliyev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Keyfiyyətin idarə edilməsi və metaməlumatlar şöbəsinin məsləhətçisi,
Bakı Dövlət Universitetinin magistrantı
AZ 1148, Bakı şəhəri, Akademik Zəhid Xəlilov küçəsi - 33
e-poçt: agshin.aliyev@stat.gov.az*

Açar sözlər: ticarət, ixrac əməliyyatları, ixracın əmtəə strukturu, coğrafi quruluş, ixracın diversifikasiyası, ixracın kreditləşdirilməsi, investisiya qoyuluşları

Ключевые слова: торговля, экспортные операции, товарная структура экспорта, географическая структура, диверсификация экспорта, кредитование экспорта, инвестиции

Keywords: trade, export operations, commodity structure of exports, geographical structure, diversification of exports, crediting of exports, investments

Aqşin Əliyev

Azərbaycanın xarici ticarətinin liberallaşdırılmasının ixracın coğrafi quruluşuna təsiri Xülasə

Məqalədə xarici ticarət, xarici iqtisadi siyasətdə cari və strateji hədəflərdən, mövcud vəziyyətdən asılı olaraq ölkələrin liberallaşdırma siyasətinə münasibətlərinə dair fikirlər verilmişdir. Xarici iqtisadi siyasətin liberallaşdırılmasının strateji hədəf kimi ortaya çıxaracağı üstünlüklər qeyd olunmuşdur. Azərbaycanın xarici ticarət əlaqələrinin müxtəlif illər üzrə coğrafi strukturu ABŞ dolları ilə verilmişdir. Xarici ticarətin coğrafi strukturunda regionların xüsusi çəkisi üzrə müqayisələr aparılmış, kəskin fərqlərin olmasında əsas səbəblər müəyyən edilmişdir. Strateji baxımdan xarici ticarətin coğrafi strukturunda şaxələndirmənin iqtisadi baxımdan üstünlükləri ilə bağlı müəyyən müddəalara yer verilmişdir.

Агшин Алиев

Влияние либерализации внешней торговли Азербайджана на географическую структуру экспорта Резюме

В статье представлены взгляды на текущие и стратегические цели внешней торговли, внешнеэкономической политики, а также на отношение стран к политике либерализации в зависимости от текущей ситуации. Отмечены преимущества, которые выявит в качестве стратегической цели либерализация внешнеэкономической политики. Географическая структура внешнеторговых связей Азербайджана за разные годы представлена в долларах США. Проведены сравнения по удельному весу регионов в географической структуре внешней торговли и выявлены основные причины резких различий. Со стратегической точки зрения существуют определенные положения относительно преимуществ диверсификации географической структуры внешней торговли с экономической точки зрения.

Aghshin Aliyev

The influence of Azerbaijan's foreign trade liberalization on the geographical structure of exports Summary

The article presents views on the current and strategic goals of foreign trade, foreign economic policy, as well as the attitude of countries to the policy of liberalization depending on the current situation. The advantages that liberalization of foreign economic policy will reveal as a

strategic goal are noted. The geographical structure of Azerbaijan's foreign trade relations for different years is given in US dollars. Comparisons were made based on the share of regions in the geographical structure of foreign trade and the main reasons for the sharp differences were identified. From a strategic point of view, there are certain provisions regarding the advantages of diversifying the geographical structure of foreign trade from an economic point of view.

Ədəbiyyat

1. Nadirov A.N., Azərbaycan iqtisadiyyatı, Bakı,2013, 215 s
2. Sadiqov K.F., Xarici iqtisadi fəaliyyətin makroiqtisadi tənzimlənməsi, Bakı 2007, 270 s
3. Şəkərəliyev A.Ş.,Keçid iqtisadiyyatı və dövlət, Bakı 2005, 311s
4. <http://www.customs.gov.az>
5. <http://www.stat.gov.az>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:11.03.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.03.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

AZƏRBAYCANDA QIDA TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ MEXANİZMLƏRİ

Fərid Babayev

Bakı Dövlət Universiteti

Dünya iqtisadiyyatı kafedrasının dosenti i.ü.f.d,

AZ 1148, Bakı şəhəri, Akademik Zahid Xəlilov küçəsi, 23

e-poçt: farid.babayev.bsu@gmail.com

Açar sözlər: ərzaq təhlükəsizliyi, qida standartları, dövlət tənzimlənməsi, yoxlama və nəzarət, sahibkarlıq

Ключевые слова: продовольственная безопасность, пищевые стандарты, государственное регулирование, мониторинг и контроль, предпринимательство

Keywords: food safety, food standards, government regulation, inspection and control, ownership

Fərid Babayev

Azərbaycanda qida təhlükəsizliyinin dövlət tənzimlənməsi mexanizmləri

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan hökumətinin qida məhsullarının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün tətbiq etdiyi strategiya və çərçivələr hərtərəfli araşdırılır. Möhkəm qanunvericilik bazası üzərində qurulmuş bir təməllə ölkə tənzimləmə səylərinin təməl daşı kimi Qida Təhlükəsizliyi Agentliyini yaratmışdır. Bundan əlavə, məqalədə qida təhlükəsizliyinin artırılmasında ictimai məlumatlılığın və beynəlxalq əməkdaşlığın vacibliyi vurğulanır. Bu mexanizmlər vasitəsilə Azərbaycan qida təhlükəsizliyi və tənzimlənməsinin yüksək standartlarını qorumaqla öz əhalisinin sağlamlığını və rifahını qorumağa çalışır. Bu araşdırma Azərbaycanın qida təminatının qorunması üçün həyata keçirdiyi mürəkkəb tədbirlər şəbəkəsinə işıq salır, qida təhlükəsizliyi və tənzimləmə təcrübələri ilə bağlı daha geniş müzakirələrə dəyərli fikirlər verir.

Фарид Бабаев

Механизмы государственного регулирования продовольственной безопасности в

Азербайджане

Резюме

В статье подробно рассматриваются стратегии и механизмы, реализуемые правительством Азербайджана для обеспечения безопасности пищевых продуктов. Имея прочную законодательную основу, страна создала Агентство по безопасности пищевых продуктов в качестве краеугольного камня своей нормативной деятельности. Кроме того, в статье подчеркивается важность информирования общественности и международного сотрудничества в повышении безопасности пищевых продуктов. С помощью этих механизмов Азербайджан стремится защитить здоровье и благополучие своего населения, поддерживая высокие стандарты безопасности и регулирования пищевых продуктов. Это исследование проливает свет на сложную сеть мер, принимаемых Азербайджаном для защиты продовольственной безопасности, предоставляя ценную информацию о более широких дискуссиях по вопросам безопасности пищевых продуктов и практики регулирования.

Farid Babayev
Mechanisms of state regulation of food safety in Azerbaijan
Summary

The article thoroughly examines the strategies and frameworks implemented by the government of Azerbaijan to ensure the safety of food products within its borders. With a foundation built on a solid legislative framework, the country has established the Food Safety Agency as the cornerstone of its regulatory efforts. In addition, the article emphasizes the importance of public awareness and international cooperation in increasing food safety. Through these mechanisms, Azerbaijan strives to protect the health and well-being of its population by maintaining high standards of food safety and regulation. This study sheds light on the complex web of measures implemented by Azerbaijan to protect food security, providing valuable insights into the broader debate on food safety and regulatory practices.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı”, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 mart 2001-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.
2. “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.
3. “Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2019–2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı”, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 aprel 2019-cu il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.
4. Elmanoğlu S. Özəl müəssisələrdə qida təhlükəsizliyinin təmini strateji hədəflərdəndir. “Mövqe” qəz., Bakı, 2020, 15 may, s.10.
5. İmanov K. Ərzaq təminatı strategiyasında qida təhlükəsizliyi vacib şərtidir. “Xalq” qəz., Bakı, 2009, 21 may, s.7.
6. Quliyev E. Qlobal ərzaq təhlükəsizliyi: reallıqlar, çağırışlar və perspektivlər. Bakı: Kooperasiya, 2018, 480 səh.
7. <https://faolex.fao.org/docs/pdf/aze211461.pdf>
8. <https://e-qanun.az/framework/42111>
9. <https://e-qanun.az/framework/4467>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 01.03.2024
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 07.03.2024
Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

BAZAR İQTİSADİYYATINDA RESURLARIN BÖLÜŞDÜRÜLMƏSİ

Samirə Məmmədova

Azərbaycan Kooperasiya Universiteti

Marketing kafedrasının dosenti i.ü.f.d,

Az 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi, 93

e-poçt: samira.mammadova64@gmail.com

Açar sözlər: bazar infrastrukturunu, tələb və təklif, resursların bölüşdürülməsi, neft ehtiyatları, emal gücü

Ключевые слова: рыночная инфраструктура, спрос и предложение, распределение ресурсов, запасы нефти, перерабатывающие мощности

Keywords: market infrastructure, supply and demand, resource allocation, oil reserves, processing capacity

Samirə Məmmədova

Bazar iqtisadiyyatında resursların bölüşdürülməsi

Xülasə

Bu məqalədə neft ehtiyatları və emal güclərinə diqqət yetirməklə, bazar infrastrukturunu ilə həyati əhəmiyyətli resursların bölüşdürülməsi arasındakı mürəkkəb əlaqələr, bazar infrastrukturunun tələb və təklifin daim dəyişən dinamikasını rəhbər tutularaq səmərəli resurs bölgüsünə imkan verən təməl çərçivə kimi necə xidmət etdiyi araşdırılır. Neft və qaz sənayesi sahəsində bazar infrastrukturunu qlobal enerji tələbatını ödəmək üçün neft ehtiyatlarının kəşfiyyatının, çıxarılmasının və emal edilməsinin təmin edilməsində mühüm rol oynayır. O, qiymət kəşfi, səmərəli əməliyyatlar və risklərin idarə edilməsi üçün platforma təqdim edərək, resurs bölgüsü qərarlarına bazar siqnallarına sürətlə cavab verməyə imkan verir. Resursların bölüşdürülməsində bazar infrastrukturunun rolunun dərinlənə araşdırılması vasitəsilə bu məqalə bazar dinamikası ilə bugünkü bir-biri ilə əlaqəli qlobal iqtisadiyyatda mühüm resurslardan səmərəli istifadə arasında əvəzsiz əlaqəyə işıq salır.

Самира Мамедова

Распределение ресурсов в рыночной экономике

Резюме

В этой статье исследуются сложные взаимосвязи между рыночной инфраструктурой и распределением жизненно важных ресурсов, с особым акцентом на запасы нефти и мощности по ее переработке. В ней рассматривается, как рыночная инфраструктура служит базовой структурой, которая обеспечивает эффективное распределение ресурсов, руководствуясь постоянно меняющейся динамикой спроса и предложения. Рыночная инфраструктура в нефтегазовой отрасли играет важную роль в обеспечении разведки, добычи и переработки нефтяных ресурсов для удовлетворения мирового спроса на энергию. Она предоставляет платформу для определения цен, эффективных операций и управления рисками, позволяя быстро реагировать на сигналы рынка при принятии решений о распределении ресурсов. Посредством углубленного изучения роли рыночной инфраструктуры в распределении ресурсов эта статья освещает незаменимую связь между динамикой рынка и эффективным использованием критически важных ресурсов в сегодняшней взаимосвязанной глобальной экономике.

Samira Mammadova
Allocation of resources in a market economy
Summary

This article examines the complex relationship between market infrastructure and the allocation of vital resources, with a particular focus on oil reserves and refining capacity. It examines how market infrastructure serves as the underlying framework that enables efficient resource allocation guided by the ever-changing dynamics of supply and demand. Market infrastructure in the oil and gas industry plays an important role in ensuring the exploration, extraction and processing of oil resources to meet global energy demand. It provides a platform for price discovery, efficient operations and risk management, enabling resource allocation decisions to respond rapidly to market signals. Through an in-depth examination of the role of market infrastructure in resource allocation, this paper illuminates the indispensable link between market dynamics and the efficient use of critical resources in today's interconnected global economy.

Ədəbiyyat

1. Byde A, Sallé M, Bartolini C. Market-Based Resource Allocation for Utility Data Centers, 2003
2. Gong M., Zeng Y., Zhang F. New infrastructure, optimization of resource allocation and upgrading of industrial structure, Finance Research Letters, Volume 54, 2023.
3. Isard P., Aizenman J. Resource Allocation During the Transition to a Market Economy: Policy Implications of Supply Bottlenecks and Adjustment Costs, International Monetary Fund, 1993
4. Pourebrahimi B., Bertels K., Kandru G., Vassiliadis S. Market-Based Resource Allocation in Grids. e-Science 2006
5. Wang G., Cheng Q., Zhao W., Liao Q., Zhang H. Review on the transport capacity management of oil and gas pipeline network: Challenges and opportunities of future pipeline transport, Energy Strategy Reviews, Volume 43, 2022
6. Wolski R, Plank JS, Brevik J, Bryan T. Analyzing Market-Based Resource Allocation Strategies for the Computational Grid. The International Journal of High Performance Computing Applications. 2001;15(3):258-281. doi:10.1177/109434200101500305
7. How Do Supply and Demand Affect the Oil Industry? <https://www.investopedia.com/ask/answers/040915/how-does-law-supply-and-demand-affect-oil-industry.asp>.
8. The economics of financial market infrastructures https://publications.banque-france.fr/sites/default/files/media/2019/06/28/819029_livre_chapitre_19_en.pdf

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 04.03.2024
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 07.03.2024
Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

TƏHSİL, ELMI-TƏDQIQAT VƏ İSTEHSAL FƏALİYYƏTİ SUBYEKTLƏRİNİN ŞƏBƏKƏ ÜZƏRİNDƏN QARŞILIQLI ƏLAQƏSİ MEXANİZMI

Zülfiyyə Hacıyeva

Sumqayıt Dövlət Universitetinin

Biznesin təşkili və menecment kafedrasının baş müəllimi, i.ü.f.d.

AZ5008, Sumqayıt şəhəri, 43-cü məhəllə, Bakı küç. 1

e-poçt: zulfyua.haciyeva@sdu.edu.az

Açar sözlər: təhsil, elmi tədqiqat, şəbəkə strukturu, təhsil şəbəkəsi, innovativ şəbəkə, istehsal fəaliyyəti, iqtisadi mexanizm

Ключевые слова: образование, научные исследования, сетевая структура, образовательная сеть, инновационная сеть, производственная деятельность, экономический механизм

Keywords: education, scientific research, network structure, educational network, innovative network, production activity, economic mechanism

Zülfiyyə Hacıyeva

Təhsil, elmi-tədqiqat və istehsal fəaliyyəti subyektlərinin şəbəkə üzərindən qarşılıqlı əlaqəsi mexanizmi

Xülasə

Məqalədə sənayenin sürətli inkişafı, elmi yeniliklərin istehsala tətbiqi və iqtisadiyyatın informasişdırılması proseslərinin təhsil, elm və istehsala yeni tələbləri qeyd olunmuşdur. İnnovativ bir iqtisadiyyatda təsərrüfat subyektlərinin qarşılıqlı fəaliyyətinin səmərəliliyi kompleks sosial-iqtisadi sistemlər üçün uyğun idarəetmə strukturlarının ən mükəmməl modifikasiyası kimi şəbəkə strukturunda integrasiya proseslərinin təşkilindən yaranır. Şəbəkə strukturlarının formalaşdırılması, təkmilləşdirilməsi üçün iqtisadi mexanizm hazırlanmalı və həyata keçirilməlidir.

Зульфия Гаджиева

Механизм взаимодействия субъектов образования, научной и производственной деятельности по сети

Резюме

В статье отмечены бурное развитие промышленности, применение научных инноваций в производстве, а также новые требования процессов информатизации экономики к образованию, науке и производству. В инновационной экономике эффективность взаимодействия экономических субъектов возникает за счет организации интеграционных процессов в сетевой структуре, как наиболее совершенной модификации структур управления, подходящей для сложных социально-экономических систем. Должен быть разработан и внедрен экономический механизм формирования и совершенствования сетевых структур.

Zulfiya Hajiyeva

The mechanism of interaction of subjects of education, research and production activities over the network

Summary

In the article, the rapid development of the industry, the application of scientific innovations to production, and the new requirements for education, science and production of the processes of informatization of the economy are mentioned. In an innovative economy, the efficiency of the interaction of economic entities arises from the organization of integration processes in the network

structure as the most perfect modification of management structures suitable for complex socio-economic systems. An economic mechanism for the formation and improvement of network structures should be developed and implemented.

Ədəbiyyat

1. Панова Н.В., Французова И.В. Сетевое взаимодействие в образовательных организациях: методическое пособие – СПб.: ЛОИРО, 2016, с. 260
2. Давыдова Н. Н., Федоров В. А. Моделирование развития образовательных учреждений на основе сетевого подхода // Педагогика. 2013, № 6, с. 49–54
3. Шерешева М. Ю. Формы сетевого взаимодействия компаний. М.: Издат. дом Гос. университета – Высшей школы экономики, 2010, 339 с.
4. Мичурина О.Ю. К вопросу о классификации сетевых организаций. Научно–технические ведомости СПбГПУ, 2010, № 2, с. 89–94
5. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. “Azərbaycanda təhsil, elm və mədəniyyət”. Statistik məcmuə. 2023
6. Tağıyev A., Aslanzadə İ. İnnovasiya menecmenti (dərs vəsaiti). I və II hissə. Bakı: Az.MİU-nun nəşriyyatı, 2017, 720 s.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 04.04.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 08.04.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

ИННОВАЦИОННЫЕ ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА КОРПОРАТИВНЫЕ ФИНАНСЫ

Рауф Салаев

кандидат экономических наук, доцент кафедры "Прикладная экономика»,
Азербайджанский Государственный Экономический Университет (UNEC),
AZ 1072, г.Баку, ул. Гасана Алиева 135
salayev@unec.edu.az

Эльмира Джафарли

магистрант Международного центра магистратуры и докторантуры,
Азербайджанский Государственный Экономический Университет (UNEC),
AZ 1072, г.Баку, ул. Гасана Алиева 135
elmiramehdi97@gmail.com

Açar sözləri: korporativ maliyyə, rəqəmsal iqtisadiyyat, rəqəmsal transformasiya, blokçeyn, süni intellekt, fintech, innovasiya, tənzimləmə, koqnitiv idarəetmə

Ключевые слова: корпоративные финансы, цифровая экономика, цифровая трансформация, блокчейн, искусственный интеллект, финтех, инновации, регулирование, когнитивное управление

Key words: corporate finance, digital economy, digital transformation, blockchain, artificial intelligence, fintech, innovation, regulation, cognitive management

Rauf Salayev, Elmira Cəfərli

İnnovativ maliyyə texnologiyaları və onların korporativ maliyyəyə təsiri

Xülasə

Məqalədə korporativ maliyyənin rəqəmsal iqtisadiyyat şəraitində modernləşdirilmə məsələləri araşdırılır. Rəqəmsal texnologiyaların korporasiyaların maliyyəsinə olan təsir təhlil olunur və onların maliyyə əməliyyatlarının effektivliyinə və səmərəliliyinə təsiri araşdırılır. Korporativ maliyyə sahəsində süni intellekt, blokçeyn, böyük datalar, maliyyə analitik alətləri və digər innovativ texnologiyalardan istifadənin ən son tendensiyaları müzakirə olunur. Təhlil maliyyə proseslərinə rəqəmsal innovasiyaları fəal şəkildə daxil edən şirkətlərdən nümunələr təqdim edir və onların praktik əhəmiyyətini araşdırır. Rəqəmsal transformasiyanın təsiri altında maliyyə təhlili, korporativ dəyərin qiymətləndirilməsi və maliyyə strategiyası metodlarında dəyişikliklərə də diqqət yetirilir. Tədqiqat əsasında müasir korporasiyaların maliyyə proseslərini optimallaşdırmaq, rəqabət qabiliyyətini artırmaq və uzunmüddətli dəyər yaratmaq üçün rəqəmsal texnologiyalardan necə istifadə edə biləcəyi barədə nəticələr çıxarılır.

Рауф Салаев, Эльмира Джафарли

Иновационные финансовые технологии и их влияние на корпоративные финансы

Резюме

Цифровая экономика приносит радикальные изменения в сферу корпоративных финансов. В данной статье исследуется влияние цифровой революции на финансовое управление корпорациями. Она предоставляет обзор ключевых изменений, инновационных технологий и вызовов, связанных с переходом к цифровой экономике. Анализируются трансформация корпоративных финансов, роль цифровых технологий и перспективы дальнейшего развития.

В статье описаны новые современные технологии работы с финансовой информацией, анализ применения новых финансовых систем, особенности управления корпоративных финансов в условиях цифровой экономики, современные IT- инструменты, описывается приемлемая схема при выборе финансовых технологий.

Кроме того, рассматриваются основные преимущества, которые компании могут получить от успешной адаптации к цифровой экономике в контексте корпоративных финансов. Анализируются современные тенденции и практики, такие как использование больших данных, блокчейна и искусственного интеллекта, для оптимизации финансовых процессов.

Также подчеркивается актуальность данной темы в современном мире, учитывая быстрый темп развития цифровых технологий и их влияние на бизнес-процессы. Статья призывает к дальнейшим исследованиям и инновационным подходам в области корпоративных финансов в эпоху цифровой трансформации.

Rauf Salayev, Elmira Jafarli

Innovative financial technologies and their impact on corporate finance

Summary

The digital economy is bringing radical changes to the field of corporate finance. This article explores the impact of the digital revolution on the financial management of corporations. It provides an overview of key changes, innovative technologies and challenges associated with the transition to the digital economy. The transformation of corporate finance, the role of digital technologies and prospects for further development are analyzed.

The article describes new modern technologies for working with financial information, analysis of the application of new financial systems, features of corporate finance management in the digital economy, modern IT tools, describes the scheme that is acceptable when choosing financial technologies.

In addition, the article examines the main advantages that companies can gain from successfully adapting to the digital economy in the context of corporate finance. The article analyzes current trends and practices, such as the use of big data, blockchain and artificial intelligence to optimize financial processes.

The article also emphasizes the relevance of this topic in the modern world, given the rapid pace of development of digital technologies and their impact on business processes. In conclusion, she calls for further research and innovative approaches in the field of corporate finance in the era of digital transformation.

Литература

1. Claessens, S., & Cornelli, G. (2018). New technologies and their impact on the financial sector. *Journal of Financial Transformation*, 47, 9-15.
2. JPMorgan Chase создал свою криптовалюту для расчетов и платежей. Первый банковский токен готов к использованию на практике [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.vedomosti.ru/finance/articles/2019/02/14/794179-jpmorgankriptovalyutu>.
3. Mougayar, W. (2016). *The Business Blockchain: Promise, Practice, and Application of the Next Internet Technology*. John Wiley & Sons.
4. The 4 hottest tech trends that are transforming the world in 2018 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.zdnet.com/article/the-4-hottest-tech-trends-that-are-transforming-the-world-in-2018/>.
5. Zayarnaya I.A., Andriyanova L.S., Kol'tsyuk N.V., Kostenko S.S. "Modern Concepts Of Corporate Finance In The Digital Economy", *Journal of Economics and management of a national economy*, 2021, pp. 281-288.

6. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. М.: Олимп - Бизнес, 2018. 469 с.
7. Вайл П. Цифровая трансформация бизнеса: Изменение бизнес-модели для организации нового поколения. М.: Альпина Паблишер, 2019.
8. Манеев М. Что нужно знать о блокчейне? Периодическая таблица элементов на блокчейне: классифицируем все виды цифровых активов [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://prometheus.ru/periodicheskaya-tablica-elementov-na-blokcheyneklassificiruem-vse-vidy-cifrovyyh-aktivov/> .
9. Принципы корпоративного управления G20/ОЭСР, OECD Publishing, Paris, 2016. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252035-ru> [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://innclub.info/wpcontent/uploads/2016/04/ПКУ.pdf>
10. Хотинская Г. И., под ред., Хотинская Г. И., Булава И. В., Гермогентова М. Н., Киселева Т. Ю., Корнилова Е. В., Ларионова «Корпоративные финансы в цифровой экономике», Москва, 2023
11. Хотинская, Г. И. Системные трансформации на отраслевых рынках (на примере FinTech) // Финансы. - 2019. - № 4. - С. 55-60.
12. <https://finance.ec.europa.eu/>
13. <https://www.gartner.com/en/finance/topics/digital-finance>
14. <https://cyberleninka.ru/article/n/finansovye-tehnologii-kak-drayver-razvitiya-korporativnyh-finansov/viewer>

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 16.04.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 19.04.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

STRATEJİ YOL XƏRİTƏSİ KONTEKSTİNDƏ EMAL SƏNAYESİ MÜƏSSİSƏLƏRİNİN RƏQABƏTQABİLİYYƏTLİLİYİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ YOLLARI

Təhminə Balacayeva

Bakı Dövlət Universiteti

Dünya iqtisadiyyatı kafedrasının müəllimi,

Az 1148, Bakı şəhəri, Akademik Zahid Xəlilov küçəsi, 23

e-poçt: tahmina.balajayeva@gmail.com

Açar sözlər: rəqabətqabiliyyətlik, emal sənayesi, strateji yol xəritəsi, təsərrüfat, iqtisadi inkişaf

Ключевые слова: конкурентоспособность, перерабатывающая промышленность, стратегическая дорожная карта, экономика, экономическое развитие

Keywords: competitiveness, processing industry, strategic road map, economy, economic development

Təhminə Balacayeva

Strateji yol xəritəsi kontekstində emal sənayesi müəssisələrinin rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi yolları

Xülasə

Dinamik iqtisadi dəyişikliklər və qlobal rəqabət dövründə emal sənayesi müəssisələrinin rəqabətqabiliyyətliliyi onların uzunmüddətli uğurlarının həlledici amilinə çevrilmişdir. Bu məqalədə Strateji Yol Xəritəsi çərçivəsində emal sənayesi müəssisələrinin rəqabət qabiliyyətinin artırılması üçün müxtəlif strategiya və yanaşmalar araşdırılır. Məqalədə sənaye təcrübələri və nümunə araşdırmalarının geniş icmalına əsaslanaraq, rəqabətqabiliyyətliliyə təsir edən əsas amillər müəyyən edilir və müəssisələrin bugünkü mürəkkəb biznes mənzərəsində inkişaf edə biləcəkləri hərəkətə keçə biləcək addımlar təsvir edilir. Bu, sənayenin inkişaf edən mənzərəsi ilə uyğunlaşan, nəticədə müəssisələrə rəqabətli qlobal bazarda inkişaf etməyə və üstün olmağa imkan verən yaxşı hazırlanmış Strateji Yol Xəritəsinin vacibliyini vurğulayır.

Тахмина Баладжаева

Пути повышения конкурентоспособности предприятий обрабатывающей промышленности в контексте Стратегической дорожной карты

Резюме

В эпоху динамичных экономических изменений и глобальной конкуренции конкурентоспособность предприятий обрабатывающей промышленности стала решающим фактором их долгосрочного успеха. В данной статье рассматриваются различные стратегии и подходы повышения конкурентоспособности предприятий обрабатывающей промышленности в рамках Стратегической дорожной карты. На основе обширного обзора отраслевой практики и тематических исследований в статье определяются ключевые факторы, влияющие на конкурентоспособность, излагаются практические шаги, которые предприятия могут предпринять для процветания в современной сложной бизнес-среде. Это подчеркивает важность хорошо продуманной стратегической дорожной карты, которая соответствует развивающейся отраслевой ситуации и, в конечном итоге, позволяет предприятиям процветать и преуспевать на конкурентном мировом рынке.

Tahmina Balajayeva

Ways of increasing the competitiveness of processing industry enterprises in the context of a strategic road map

Summary

In the era of dynamic economic changes and global competition, the competitiveness of manufacturing enterprises has become a decisive factor for their long-term success. This article examines various strategies and approaches for increasing the competitiveness of manufacturing enterprises within the framework of the Strategic Roadmap. Based on an extensive review of industry practices and case studies, the article identifies key factors affecting competitiveness and outlines actionable steps businesses can take to thrive in today's complex business landscape. This highlights the importance of a well-designed Strategic Roadmap that aligns with the evolving industry landscape, ultimately enabling businesses to thrive and excel in a competitive global market.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi
2. Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi
3. Davies, T. (2001), "Enhancing competitiveness in the manufacturing sector: key opportunities provided by inter firm clustering", *Competitiveness Review*, Vol. 11 No. 2, pp. 4-15. <https://doi.org/10.1108/eb046423>
4. Kornev, A.K., Maksimtsova, S.I. On Increasing the Competitiveness of Existing Manufacturing Industries. *Stud. Russ. Econ. Dev.* 30, 654–661 (2019).
5. Mustafa S.V. Milli iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətliliyinin yüksəldilməsinin dövlət mexanizmi və onun təkmilləşdirilməsinin prioritetləri, magistr dissertasiyası, 2017
6. Niftiyev İ. Azərbaycan sənayesinin rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması yolları. Magistr dissertasiyası, 2016
7. Tanrıverdiyev E. Müəssisələrin rəqabətliyiinin artırılması və qarşıya çıxacaq problemlərin həlli, 2016
8. <https://www.worldbank.org/en/results/2023/01/04/enhancing-the-competitiveness-of-azerbaijan-agriculture>
9. <https://doi.org/10.1134/S1075700719060054>
10. <https://www.americanprogress.org/article/building-u-s-manufacturing-competitiveness-capacity/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 07.03.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 14.03.2024

Çap üçün qəbul olunmuşdur: 21.06.2024

Korrektor: Aytən Məmmədova

Çapa imzalanmışdır: 21.06.2024